

## **Beszámoló a „Megújuló területi statisztika” című konferenciáról**

### **Report on the „Renewing Regional Statistics” Conference**

#### **Zsibók Zsuzsanna**

Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

E-mail: [zsibok@rkk.hu](mailto:zsibok@rkk.hu)

#### **Lakócai Csaba**

Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

E-mail: [lakocai.csaba@rkk.hu](mailto:lakocai.csaba@rkk.hu)

A Magyar Statisztikai Társaság Területi Statisztikai Szakosztálya 2017. július 12-én, Budapesten tartotta tisztújító közgyűlését. E rendezvényhez szokásosan szakmai konferencia is kötődik, melyet a Központi Statisztikai Hivatallal közösen szerveztek, „*Megújuló területi statisztika*” címmel. Ez a konferencia egy rendezvénysorozat része, amely a Központi Statisztikai Hivatal alapításának 150. és Fényes Elek, a magyarországi közgazdasági statisztika első jeles képviselője születésének 210. évfordulóját ünnepli.

A program megnyitójában *dr. Vukovich Gabriella*, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke felhívta a figyelmet a hivatalban történő szervezetfejlesztésre, aminek aktualitását az adja, hogy a felhasználók körében egyre nagyobb igény mutatkozik olyan területi adatok iránt, amelyek kellő bontásban, illetve mennyiségben állnak rendelkezésre, és célzottan a területi elemzéseket szolgálják. A hivatal a területi statisztikát egy különösen fejlesztendő területnek tekinti, szoros együttműködésben az egyetemi és az akadémiai szférával, így a cél az, hogy minél hamarabb rendelkezésre álljanak az új struktúrájú adatok. A megnyitó második részében *Végh Zoltán*, a Magyar Statisztika Társaság Területi Statisztikai Szakosztályának elnöke elmondta, hogy a konferencia előadóit úgy válogatták össze, hogy az híven tükrözze a területi statisztikusok színvonalas szakmai tevékenységét, amit – többek között – Kovács Tibornak, a KSH Területi tájékoztatási osztálya egykori vezetőjének, a Területi Statisztika volt főszerkesztőjének úttörő munkássága alapozott meg. Hangsúlyozta, hogy Magyarországon a területi statisztika művelői zömmel a Központi Statisztikai Hivatal keretei között munkálkodnak, egy „szimbiotikus” kapcsolatban.

A konferencia szakmai programjának első előadója *Dusek Tamás* egyetemi tanár volt (Széchenyi István Egyetem), aki a területi statisztika alapkérdéseit vázolta fel.

Az elmúlt évben, Kotosz Balázssal együtt megjelentetett Területi statisztika című könyve alapján három témakörben foglalta össze mondanivalóját. A területi statisztika történeti fejlődése kapcsán levezette a területi statisztikai kutatásoknak az általános statisztikától történő fokozatos leválását, a földrajzi kutatásokban végbement kvantitatív forradalom során elért fejlődését, majd a későbbi, ideológiai okoknak tulajdonítható háttérbe szorulását. Az előadás második része felsorakoztatott számos olyan területi statisztikai módszert, amelyek vegyes, társadalomtudományi és természettudományi hagyományokban gyökereznek, majd felhívta a figyelmet az előforduló terminológiai eltérésekre, egyes intellektuális hagyományoktól való eltekintésre és azok újrafelfedezésére, például a Hoover-index egyenlőtlenségi mutató kapcsán. A szakirodalom elemzése arra utal, hogy napjaink egyik leggyorsabban fejlődő területi statisztikai módszere a hálózatkutatás. A harmadik részben az előadó a területi adatokból fakadó kérdéseket tíz témakör szerint csoportosította, melyek közül a legfontosabbnak azt tartotta, hogy a területileg aggregált adatok nem tekinthetők véletlen mintáknak.

Második előadóként *Nemes Nagy József* egyetemi tanár (Eötvös Loránd Tudományegyetem) ismertette gondolatait *Információhiány, információbőség* címmel. Előljáróban a Magyar Regionális Tudományi Társaság nevében üdvözölte a megjelent területi statisztikusokat, hivatkozva a régóta folytatott közös munkára és a szakmai kutatási témák közös voltára. Az előadását három blokkba szervezte. Elsőként az információ szerepéről általánosságban kiemelte, hogy a statisztikában az információ a kvantitatív, rendszerezett, számba vett adatokat jelenti. Az általános társadalomtudományok szemlélete a kvantitatív forradalom után megváltozott: azzal együtt, hogy előtérbe került a térbeliség, háttérbe szorult, megkérdőjeleződött a kvantitatív, statisztikai közelítés szerepe, és a „puha” jellegű vizsgálatok kerültek előtérbe. A professzor hangsúlyozta, hogy a kétféle megközelítést nem lehet szembeállítani egymással, mivel „a számok sem mennek ki a divatból”. A könyvnyomtatás után napjaink digitális forradalma tekinthető a második nagy információrobbanásnak: az információ terjesztése és szerzése demokratizálódik, ugyanakkor az információ továbbra is hatalmi eszköz marad. E forradalom új információtermelőket és információs adatbázisokat teremt, miközben a hagyományos, akkreditált adatgyűjtő intézmények csupán egyek maradnak a sok közül. Utóbbiak létjogosultságát mégsem lehet elvitatni, különös tekintettel kiemelkedő szakszerűségükre. A hatalmas adattömegekkel együtt új elemzési eszközök jelentek meg, mint például a hálózattudomány, és igény merül fel az információ-tömörítés lehetőségei iránt is, hiszen ekkora méretű adattömeg eredeti formájában már nem kezelhető. A második blokkban az információhiány korszakát elemezte az előadó, visszaidézve a területi egyenlőtlenségek kutatásának magyarországi múltját az 1960-as évektől kezdődően, kiemelve a területi GDP-számításokat, melyekhez saját kutatásaival a professzor maga is hozzájárult. Örömmel nyugtázta az azóta végbement fejlődést, amit az is jelent, hogy a 2000-es években már több mint száz országban végeznek területi szintű GDP-

számításokat. Az előadás harmadik részében az információrobbanás korának sajátosságait mutatta be, melyben egyre fontosabb szerephez jut a lokalizáció, azaz a helyhez kötés megjelenése, az új digitális eszközök használata által, GPS-koordináták alapján. A modern kutatásokban a térinformatika teljesen új eszköztára kerül előtérbe, és nagy vonzereje van a vizualizációnak, egyre több térképpel lehet találkozni. Az előadása végén a professzor fontosnak tartotta kiemelni, hogy véleménye szerint a magyarországi területfejlesztésben egy rossz irányú, elfogadhatatlan fordulat következett be. A hazai területfejlesztés centralizált lett, ami miatt a helyi szereplőknek csak minimális mozgásterük marad, mivel a döntések és a források is központi kézben vannak. Mindaddig, amíg ez nem változik meg, a területi egyenlőtlenségek statisztikai felmérése és elemzése nem érheti el a célját. Az előadás zárásaképpen egy javaslattal fordult a Központi Statisztikai Hivatalhoz annak okán, hogy a hálózatkutatás mind népszerűbbé válik a szakmában: véleménye szerint a szisztematikus térkapcsolati adatgyűjtés erősítése előrevihetné a kutatásokat, de ez jelenleg csupán a migráció és az ingázás területén valósul meg.

A szakmai előadások sorában harmadikként *Tóth Géza*, a Területi Statisztika és a Regional Statistics folyóiratok főszerkesztője (Központi Statisztikai Hivatal) prezentációjában Magyarország térszerkezetét mutatta be területi statisztikai megközelítésben. Mindenekelőtt a térszerkezet fogalmának szakirodalmi megközelítéseit, majd a témában fellelhető kutatási előzményeket ismertette, melyek Kiss Edit Éva, Enyedi György, Győri Róbert és Süli-Zakar István nevéhez kötődnek. Az előadó a kutatását a gravitációs modell módszertani keretében helyezte el, és a Kincses Áronnal közösen kidolgozott módszerét alkalmazta. Földrajzilag a járáskoordinátákból indult ki, és a területi hatásokat a Waldo Tobler-féle kétdimenziós regresszióval vizsgálta. E megközelítésben a tér úgy képzelhető el, mint egy lepedő, és a hatások eredményeképpen a csomópontok felé mozdul el, vagyis a gravitációs töréspontok felől a gravitációs csomópontokba. A vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy Magyarországon nincsen elég olyan lokális vonzerő, ami a fővárosét, Budapestét ellensúlyozhatná. Kimutatható a területi különbségekben egy lassú mérséklődés, ugyanis a periférikus térségekben is van egy lassú felzárkózás, de a legnagyobb fejlődés elsősorban Győr, Tatabánya és Székesfehérvár, másodsorban Szeged, Kecskemét és Szolnok környékén tapasztalható. Az előadó a területi autokorreláció (az Anselin-féle lokális Moran-I mutató) segítségével vizsgálta az egy főre jutó jövedelem lokális hasonlóságait, amelynek során a szomszédságot a közlekedési távolság alapján definiálta, így minden térséget minden másik térséggel szomszédosnak tekintett. E módszerek együttes használatával kereste Magyarország magtérsegeit, kiindulva abból, hogy a szerepkört egyszerre befolyásolja a volumen és a fejlettség. Arra a következtetésre jutott, hogy a 2000 és 2015 között eltelt másfél évtized túl rövid idő volt ahhoz, hogy kimutatható legyen a területi egyenlőtlenségek alapstruktúrájának változása, ami összhangban van a korábbi szakirodalmi eredményekkel, hiszen a mai magterületek már az elmúlt száz évben is a térségek felső harmadában helyezkedtek el.

A konferencia utolsó előadásában *Kocsis-Nagy Zsolt* (Központi Statisztikai Hivatal) mutatta be Rácz Attilával közösen végzett kutatásuk eredményét, melynek fókuszában egy kvalitatív szemléletű falukutatás áll. Az előadó hangsúlyozta a számadatok mögötti valóság megtapasztalásának jelentőségét, amelynek elengedhetetlen eleme a terepmunka. A KSH közreműködésével Pusztaszentlászlói településen végzett kutatás keretében különböző szakokról és karról érkező szegedi egyetemistákat vontak be gyakornokként a terepmunkába, ezáltal is interdiszciplinárisra téve a kutatást. A terepmunka során kiderült, hogy a helyi lakosság szemszögéből nézve nem nagyon érződnek a hivatalos statisztikai adatok, azok nem tükrözik kellőképpen az emberek mindennapi tapasztalatait. Ez felveti annak kérdését, hogyan lehetne a nehezen számszerűsíthető, minőségi tényezőket és szempontokat is jobban megjeleníteni a statisztikai elemzésekben, amelyről egyébként már régebb óta folynak szakmai viták.

Az előadásokat követő vitában a legtöbb hozzászóló a területi GDP-számítás aktuális kérdéseit érintette, emellett kiemelt érdeklődés mutatkozott a falukutatás részletei iránt. A zárszóban *Végh Zoltán* – az utolsó előadás mondanivalójával egybehangzóan – annak fontosságát hangsúlyozta, hogy a kutatók és a közélet szereplői a rendelkezésre álló adatokat felelős módon használják. *Dr. Vukovich Gabriella* kiemelte, hogy a területi statisztikában igen sokszínű a paletta, mivel az nem csupán egyetlen tudomány számára, hanem az emberi élet minden aspektusából fontos.